

बुद्ध्या वाचिक

बुद्ध्या चारिका

- च्छमि -

डा. भरतसिंह उपाध्याय

- भाय्थ्यूह -

रत्नसुन्दर शाक्य

- पिकाक -

नेता:गुथि नाला कचा

Downloaded from <http://www.dhammadigital.com>

बुद्ध्या चारिका

-ध्वनि-

डा. भरतसिंह उपाध्याय

-भाष्यसूत्र-

रत्नसुन्दर शाक्य

-पिकाक-

नेवाःगुथि नाला कचा

नाला, काठ्ठे

पिकाक : - नेवा: मुधि नाला कघा
नाला

न्हापांगु संस्करण :- ५०० प्रति

नेपालसम्बत् - १९३३

बुद्धसम्बत् - २५५७

ईशवीसम्बत् - २०१३

विक्रमसम्बत् - २०७०

मू : - २५।-

कम्प्यूटर ले-आउट:- वि.एन.वि. प्रिन्टिङ्ग हाउस
कमलविनायक, भक्तपुर
मो.नं.: ९८४१२००३२७

थाकू : - ब्योमारी प्रिन्टिङ्ग प्रेस
दोक्छें, भक्तपुर
मो.नं.: ९८०३४६५०२२

पिका: पाखे

छवपया छम्ह बौद्ध लेखक रत्नसुन्दर शाक्यया मेगु छगू सफू
“बुद्धया चारिका” पिकाये दया: जिपिं साप लयता: ।

भी हे नेपा:या विभूति - गौतम बुद्धया बुद्धत्व प्राप्तिं
लिपाया पीन्यादंया धर्मप्रचारया सक्षिप्त वर्णन अति हे सारांशकथं
जूसां न्हयब्वये दुगु धुगु “बुद्धया चारिका” निबन्धपाखे भीत छुं
भघासां बुद्धया म्हसीका तनेत तेवा जुइ धैगु जिमिगु भलसा दु ।

थौ बुद्धया सन्देश विश्वभर न्यने धुंकूगु दु, थुकिया जस
भीसं गुलि काये फये मा:गु ख: उलि काये फयाध्वंगु मवु, बरु भीसं
वसपोल व वसपोलया धर्मप्रति अन्याय जक यानाध्वना ।

छु नं जाति विशेष सम्प्रदायकथं मजुसें सर्वजनीन, सर्वकालिक,
सर्वदेशिकगु बुद्धया उपदेशयात भीसं धी थीकथं लाञ्छना, दुष्प्रचार
वेवास्ता यानावयाध्वनागुया प्रतिफल (विपाक) भीगु देसं भोग याना
हे ध्वंगु दु ।

आशा दु, जिमिपाखे प्रकाशित जूगु धुगु “बुद्धया चारिका”
सफू-चीपंगु जूसां थुकिया वर्णनं बुद्धप्रति सही धारणा व वसपोलं परि
भोग (विधरण) यानाबिज्या:गु थाय् वाय् आदि सम्बन्धी छुं भघाजक
जूसां ज्ञान बृद्धि नापं मनय् शान्ति वइकथं प्रेरणापव जुयाब्यगु दुसा
जिमिगु प्रकाशनया ज्या सार्थक जूगु भा:पी ।

- नेवा:गुथि नाला कचा
नाला, काभ्रे

थःगु छुं खं

“ बुद्ध की चारिकाएँ ” - ध्व शीर्षकया लेख भारतया सुविख्यात बौद्धविद्वान् डा. भरतसिंह उपाध्यायया सफू 'बोधिवृक्ष की छाया में' या छपू लेख खः । वयकलं थुगु सफूलिइ बुद्ध व बौद्ध-धर्म सम्बन्धिया थःगु नीपु लेख (निबन्ध) ल्ययाः दुध्याकातःगु खः ।

वयकलं ध्वहे सरहया मेगु निगू सफू - “बुद्ध और बौद्ध साधक” व “थेरी गाथाएँ” (थेरी गाथाया हिन्दी अनुवाद) जक प्रस्तुत याना दीगु मखु 'पालि साहित्यका इतिहास', 'बौद्ध दर्शन तथा अन्य भारतीय दर्शन' (निगू खण्ड) 'बुद्धकालीन भारतीय भूगोल'थेः जाःगु तःतःपंगु ग्रन्थ हे च्वयाः पिकयाथकूगु दु । 'बुद्धकालीन भारतीय भूगोल'ला वयकःया पी.एच.डी. अर्थात् डाक्टरेटया शोध विषय हे जुल ।

बौद्ध साहित्य, जैनसाहित्य नापं मेगु थी थी भारतीय दर्शन साहित्यया प्रकाण्ड पण्डित जुयादीम्ह वयकलं भारतया तःगू विश्वविद्यालयस अध्यापन यानादीगु दु । उत्तरप्रदेशया बडौत (मेरठ) स्थित जैनकालेजया वयकः 'हिन्दी विभागाध्यक्ष' नं जुया दीधुंकूम्ह खः ।

वयकः - डा.भरतसिंह उपाध्यायजुं बुद्धया ऐतिहासिक, प्राश्नाणिक जीवनीजक मखु, बुद्धकालीन भारतया भौगोलिक, प्रादेशिक, राजनैतिक, आर्थिक, व्यापारिक आदिया स्थिति तकं स्पष्ट रुपं थःगु कृति 'बुद्धकालीन भारतीय भूगोल' स वर्णन यानादीगु दु ।

ध्वहे ग्रन्थया निगूगु परिच्छेद - 'जम्बूद्वीपः प्रादेशिक विभाग और प्राकृतिक भूगोल'या अन्तर्गतय दुध्यानाच्वंगु विषयवस्तुयात. छपू अलग्ग रचना याना वयकलं थुगु “बुद्धकी चारिकाएँ ” निबन्ध

पिकयादीगु खः ।

डा. भरतसिंह उपाध्यायजुं “बुद्धकालीन भारतीय भूगोल” ग्रन्थ पालि त्रिपिटक, थुकिगा सम्पूर्ण अटठकथा, चीनी बौद्ध यात्रीपिनि यात्राविवरणया गहन अध्ययनया नापं थुगु विषय (बुद्धकालीन भारतीय भूगोल) स देश-विदेशया कयौं विद्वानपिनिं कृति अध्ययनं लिपा च्वयादीगु खः ।

थुगु ग्रन्थया नापं वय्कःया मेमेगु ग्रन्थपाखे नं स्पष्ट जुयाच्वंगु दु कि शाक्यमुनि बुद्ध छम्ह घात्थेंम्ह, ज्वःमदुम्ह (अनुत्तर) ऐतिहासिक व्यक्ति खः तर वसपोलया ऐतिहासिक व्यक्तित्वयात छध्वः छुं मस्यूपिं (बांलाक परिचित मजूपिं), छध्वः विरोधीपिं, अले छध्वःला स्वयं वसपोलया अनुयायी जुयाच्वपि (बौद्ध) पिनिपाखें हे वसपोलया ऐतिहासिकतायात पाचुइगु कथंया साहित्य वृद्धि यानाच्वंगु दु ।

यद्यपि थुकथंया गतिविधि न्ह्यानाच्वंगु दुसां तबि बुद्धया ऐतिहासिक यथार्थताया प्रामाणिकता ला गाबकं दयेधुकूगु हे जुल । स्वयं वसपोलया अस्थिघातु हे नं एशिया महादेशया थीथी मुलुकय् जक मखु यूरोप, अमेरिका आदि महादेशया थीथी देशय् तकं थ्यंकाः उगु अस्थिघातु तयाः भव्य-भव्यगु स्तूप तयार जुइधुकूगु दु ।

भ्नी हे नेपाःया विभूति जुया बिज्याःम्ह जुसां तबि वसपोलया अस्थिघातु भ्नीत दक्कय् न्हापां (वर्तमान युगय्) श्रीलंका देसं प्राप्त जूगु जुल । थ्व वि.सं. २००३ सालया वैशाख महिनाया खँ खः । अबलय् नेपाःया राणाप्रधानमन्त्री श्री ३ जुद्धशम्शेर (राज्यकाल, सन् १९३२-४५) या पालय् देसं पितिका च्वपि स्थविरवादी भिक्षुश्रामणेरपिं च्याम्हसित नेपालय् दुतिनेया नितिं नेपाःया हे भिक्षु अमृतानन्दया विशेष पहलकथं श्रीलंकाया कोलम्बोस्थित बजिराराम विहारया छम्ह

प्रमुख भिक्षु नारद महास्थविर (सन् १८९८-१९८३) या प्रमुख नेतृत्वय् ध्यंकः वगु शिष्टमण्डलं नेपाःया नितिं उपहार स्वरुपं बुद्धया अस्थिघातु छगू नं ज्वना वगु छः । उगु अस्थिघातु भिक्षु नारद महास्थविरं प्रधानमन्त्री श्री ३ पद्मशम्भोर (राज्यकाल, सन् १९४५-४८) यात लः ल्हाःगु छः । श्री ३ पद्मशम्भोरं उगु अस्थिघातु आनन्दकुटी विहारय् हे छगः धैत्य स्थापना यानाः प्रतिस्था यायेगु उजं बियाः लितब्धुगु जुल । उगु अस्थिघातु तयाः बयेकातःगु धैत्य हे “श्रीलंकाराम धैत्य” जुल ।

यथे हे वसपोल शाक्यमुनि बुद्धया अग्रभाबक जुयाबिज्याःपिं निम्ह प्रमुख भिक्षु-सारिपुत्र व मौद्गल्यायन महास्थविरया अस्थिघातु नं भ्नी स्वनिगःवासी (नेपाली जनतापिस) वि.सं. २००८ साल, कार्तिकया अन्तिम हप्ता व मसिरया सुरुस थाय्थासय् वनाः दर्शन यायेबंगु जुल ।

धर्मोदय-सभाया पहलकर्यं भारतया महाबोधि-सभानाप सम्पकं तयाःउगु अस्थिघातु नेपालय् ६ नवम्बर १९५१ अर्थात् २० कार्तिक २००८ कुन्हु ध्यंके हःगु छः । उगु अस्थिघातु नारायणहिटी राजवर वारय् निन्हु तयघुंका २३ कार्तिककुन्हुनिसें येँ आनन्दकुटी विहारय् छगू हप्ता, यलय् नागबहालस स्वन्हु १-३ मसिर, ख्वपय् टीमडि टोलस (न्यातपौ देगः बुचाय्) निन्हु ४-५ मसिर व ५ मसिर २००८ कुन्हु हे न्हिनेया स्वघौ-प्यघौ ति बनेपाया श्रद्धालुपिंत दर्शनार्थं तया २२ नवम्बर १९५१ अर्थात् ७ मसिर २००८ कुन्हु नेपाःया भिक्षु-महासंघया सकल पदाधिकारीपिं नापं श्री ५ त्रिभुवन समेत गौचरण हवाइ अड्डाय् बिज्यानाः उगु अस्थिघातुया विदाइज्याभवः पूवंकुगु छः । लुमंके बहः जू, उबलय् उगु सारिपुत्र-मौद्गल्यायन पवित्र

अस्थिघातु स्वागत समिति या अध्यक्ष नेपाःया जुजु श्री ५ त्रिभुवन वीर विक्रम शाहदेव (वि.सं. १९६३-२०११)हे जुया विज्यागु खः ।

हानं धये हे ऐतिहासिक शाक्यमुनि बुद्धया धर्म देस-विदेशय् प्रचार याकेगुली तःधंगु ल्हाः दुम्ह भारतया नां जाःम्ह विश्वप्रसिद्ध सम्राट् अशोकया गुरु भिक्षु मौद्गलिपुत्ततिस्स, गुम्ह सम्राट् अशोकया संरक्षकत्वय् सम्पन्न जुगु तृतीय संगायनाया प्रमुख नं खः या अस्थिघातु नं लन्डन (वृटेन) या म्यूजियमय् सध्द्वैतक तथा ५ फरवरी १९५६, आइतवार कुन्हु भारतय् सित हयाः दिल्ली, कलकत्ता, भोपाल (साँची) आदि शहरय् दशनार्थं तयेधुंकाः श्रीलंकाय् यंका कोलम्बोस्थित 'अग्रश्रावक विहार'य् तये यंकूगु घटना नं अतिकं लुमके बहः जू ।

बुद्धया अग्रश्रावक सारिपुत्र व मौद्गल्यायनः महास्थविरया अस्थिघातु नापं सम्राट् अशोकया धर्मगुरु मौद्गलिपुत्ततिस्स महास्थविर व मेपिं सम्राट् अशोककालीन (ईशापूर्व स्वंगु शवीया) या गुम्ह धर्मप्रचारक भिक्षुपिनि अस्थिघातु भारतया मध्यप्रदेश-भोपालस्थित साँचीया धीधी यासय्या बौद्ध कला-कौशल (सम्पदा) या खोज व उत्खनन (खुदाई) या भवसय् लुइकेगु ज्या यानावीम्ह सुप्रसिद्ध अग्रज पुरातत्त्वविद् खः- सर अलेक्जेण्डर कनिंघम (सन् १८१४-९३) । वयकः सन् १८३३ स भारतय् भ्तागु खः अले सन् १८३७ स धःगु हे निजी खर्च याना बुद्धया धर्मचक्रप्रवर्तन स्थल (सारनाथ)या खुदाइ सुरु यानादीगु खः ।

सन् १८५१ स ग्वालियर रियासतया इंजीनियर नियुक्त जुयावीम्ह वयकलं अनया ज्याया क्रमय् साँचीया धीधी स्तूपया खुदाई यानादीगु खः । अबलय् हे वयकलं साँचीया स्वंगुगु स्तूपस अग्रश्रावकपिनि

अस्थिघातु लुइकूगु खः गुगु अस्थिघातु अलग-अलग ब्राम्ही लिपिं नां समेत उल्लेख याना बत्ताय स्वथना तयातःगु खः । थुकिं न्यादीलिपा सर कनिंघमजुं सन् १८५६ स निकोगु पटक साँचीस उत्खनन याः बलय् मौदगलिपुत्ततिस्सनापं मेपि मज्झिम स्थविर नापं गुम्ह श्रावकपिनिगु अस्थिघातु नं लुइकूगु खः । अग्रश्रावकपिनिगु व लिपा प्राप्त जूगु अस्थिघातु फुक्कं वय्कलं लण्डनय् यंकाः ब्रिटिश म्यूजियमया वस्तुया रूपय् संरक्षण याना तःगु जुल ।

अनगारिक धर्मपाल (सन् १८६४-१९३३) पाखें स्थापित महाबोधि सभाया विशेष पहलं लण्डनया म्यूजियम् तया तःगु उगु अस्थिघातुत मध्ये अग्रश्रावकपिनि घातु सन् १९३८ स हे भारतय् लित हयेगु कोशिश याःगु खः, तर सन् १९३९ स निगूगु विश्वयुद्ध सुरु जुगुलिं थुकिं छगू दशक लिपा तिनि उगु घातु भारतय् लित हःगु जुल, थुकिया नितिं लण्डनय् हे वना २० फरवरी १९४७ कुन्हु ब्रिटिश सरकारया पाखे उगु घातु लः ल्हाना कायेगु ज्या अनगारिक धर्मपाल काय्चा (भतिजा) दया हेवावितारण पाखें जुल । वय्कलं १४ मार्च १९४७ कुन्हु उगु घातु न्हापां श्रीलंकाय् थ्यंके हःगु खःसा उगु घातु अन भिला तक सिंहलवासी तयेया नितिं दर्शनार्थं तये धुंकाः १३ जनवरी १९४८ कुन्हु भारतय् थ्यंके हःगु खः । थये हे मौदगलिपुत्ततिस्स महास्थविर व मेपिं धर्मप्रचारक भिक्षुपिनि अस्थिघातु पूरा छगू शताब्दी तक लण्डनया म्यूजियमया वस्तु जुइधुंकूगुयात २५०० औं बुद्ध-जयन्तीया इलय् ब्रिटिश सरकारया पाखें - अन भार तया हाइकमिशनर जुयाच्चनादीम्ह श्रीमती विजयलक्ष्मी पण्डितं (अबलय्या भारतया प्रधानमन्त्री पं. जवाहरलाल नेहरुया केहे) लः ल्हाना कयाः वय्कलं हे हवाइजहाजय् तयाः भारतय् ज्वनाभागु

स्व. प्रा. कृष्णराम खत्री
(वि.सं. १९९९-२०५७)

खः ।

थुकथं बुद्ध व वसपोलया अनुचरपिनि खं - पौराणिक बाखं मखु - यथार्थ-ऐतिहासिक खः । अतः थुगु 'बुद्धया चारिका' स उल्लेख जूगु वर्णन वसपोल तथागत सम्यक्सम्बुद्धया पीन्यादेया सक्षिप्त रिपोर्टजक मखु वसपोलया ई (ईशापूर्व खुगूगु व न्यागूगु शदी) या धीधी जनपद(देस), प्रदेश, वन, नगर, पर्वत, खुसि, ग्राम आदिया अध्ययन मनन याकेत प्रेरणा बीफुगु पुस्तिका नं जुल ।

थुगु पक्तिया च्वमिं उपाध्यायजुया थुगु निबन्ध 'बुद्ध की चारि कार्णै' यात च्यादे न्हयः (बु.सं. २५४९ स) हे नेपाल भाषाय उल्था याना प्रा. सुवर्ण शाक्ययात क्यनाः अथे स्वथनातैतयागु खः । आ वया पासा योगी स्यस्यः (भाजु योगेन्द्रप्रसाद श्रेष्ठ) जुं थुगु सफुतिइ चर्चाय वःगु छुं छुं थासय (बुद्धया सवेजनीय थाय) थःनं ध्यने धुंकूगु कारणं प्रभावित जुयाः थुगु सफू प्रकाशित यायेगु जिम्मा कयादिल । थुगु सफूयात वयकलं थःम्ह छम्ह गुरुवर (बी.एड् ब्वनादीबलय्याम्ह शार दा कलेज, यालाछेंस) प्रा. कृष्णराम खत्रीया लुमन्तिइ 'नेवाःगुथि नाला कचा'या नामं पिकया दिल-वयकःयात यक्को यक्को सुभाय् ।

२६०२ क्वःगु धर्मचक्रप्रवर्तन दिं

१५ दिल्लीध्व १९३३

-रत्नसुन्दर शाक्य

थालाछें, छवप

बुद्धया चारिका

बोधिज्ञान लाये धुंकाः भगवान् बुद्धं न्हयगु सप्ताह बोधिवृक्ष
व मेगु छुं छुं सिमाक्वय् च्वनाः समाधि-सुखय् बितय् यानाबिज्यात ।
बोधिसिमाक्वय् प्यंगू सप्ताह ध्यान यानाबिज्याये धुंकाः भगवान् बुद्ध
अजपाल नांया वंगलसिमाक्वय् बिज्यात । अन वसपोलं छगू सप्ताहतक
ध्यान यानाबिज्यात । अनं लिपा भगवान् मुचलिन्द नांया सिमाक्वय्
बिज्यात । थन नं वसपोलं छगू सप्ताहतक ध्यान यानाबिज्यात ।
अनलि भगवानं राजायतन नांया सिमाक्वय् छगू सप्ताहतक ध्यान
यानाबिज्यात । धुकथं बोधिज्ञान लाये धुंकाः न्हयगु सप्ताहतक भगवान्
बुद्ध अनेक सिमाक्वय् च्वनाः ध्यान यानाबिज्याःगु जुल । न्हयगूगु
सप्ताहया अन्तय् तपस्सु व भल्लिक नांया निम्ह व्यापारीत-गुपिं
न्यासःगु गाडा ज्वनाः उत्कल जनपदं मध्यदेशपाखे वयाच्वंगु खः
इमिसं भगवान्यात राजायतन सिमाक्वय् बिज्यानाच्वंगु खन । अले
इमिसं भगवान्यात सतु व मधु अर्पणयानाः सत्कार याःगु खः गुकियात
वसपोलं कृपापूर्वक स्वीकार यानाबिज्यात । अनं लिपा भगवान् हानं
अजपाल नांया वंगलसिमाक्वय् च्वबिज्याःगु जुयाच्वन । वसपोलं अनं
हे धर्मप्रचार यायेगु संकल्प यानाबिज्यानाः वसपोल बाराणसीया इसिपतन
मिगदाय (ऋषिपतन मृगदावन) पाखे बिज्याःगु जुल । उबलय् अन
पंचवर्गीय भिक्षुपिं च्वनाच्वंगु खः । उरुवेलां काशीवासीपिंगु नगर
वाराणसिइपाखे बिज्यानाच्वंबलय् बोधगया व गयाया लँय् बिचय्
भगवानं उपक नांया छम्ह आजीवकयात नापलाःगु खः गुम्हसित
बुद्धया चारिका

वसपोलं “जि जिन खः ” धयाबिज्याःगु खः ।

थुकथं चारिका यानाबिज्यासे भगवान् वाराणसीया लिक्क ऋषिपतन मृगदावनय् ध्यंकः बिज्यात । थन वसपोलं आषाढ पूर्णिमाकुन्हु “ धम्मचक्क पवत्तनसुत्त” या उपदेश बियाबिज्यात नापं पंचवर्गीय भिक्षुपिं त्रिशरणागमनय् प्रतिस्थित जूगु जुल । ध्वयां न्यान्हुलिपा “अनत्तलक्खणसुत्त” या उपदेश बिया बिज्यात । थुकिं कन्हय्कुन्हु वाराणसीया प्रसिद्ध श्रेष्ठीपुत्र यशया प्रव्रज्या जुल । थुकिं लिपा यशया यक्वं गृहस्थ पासापिं भिक्षु जूवल अले क्रमशः अर्हत्पिनि संख्या भगवान् बुद्ध बाहेक ख्वीम्ह दुगु जुल ।

ऋषिपतन मृगदावनय् भगवानं थःगु न्हापांगु वर्षावास च्वनाबिज्याःगु जुल, गुकिं लिपा वसपोलं आशिवन पूर्णिमा (महापवारणा) कुन्हु ख्वीम्ह भिक्षुपिंत भिन्न-भिन्न दिशाया् धर्मप्रचार याःवनेगु आदेश बियाबिज्यासे थः उरुवेलाया सेनानी गांपाखे बिज्यात । वाराणसी जुनाः वसपोल न्हापां कप्पासिय वनखण्डय् (कँपायया वन) ध्यंकः बिज्याःगु खः गन वसपोलं भद्रवर्गीय स्वीम्ह व्यक्तिपिंत प्रव्रजित यानाबिज्याःगु खः । अनं उरुवेला ध्यंकः बिज्यानाः वसपोल अन स्वला च्वनाबिज्यात । उरुवेलया स्वम्ह प्रसिद्ध जटाधारी साधु बन्धु (तेभातिक जटिले)-उरुवेल काश्यप, नदी काश्यप व गयाकाश्यपपिंत इमि विशाल साधु-संघपिं सहितं भगवानं उपसम्पादन यानाबिज्यात । थःम्ह थुपिं अनुयायीपिं नापं ब्वना भगवान् उरवेलां गयाया गयासीस (गयाशीर्ष) पर्वतय् बिज्यात गन वसपोलं “आदित्तपरि याय सुत्त” या उपदेश बियाबिज्याःगु खः । अनं लिपा भिक्षु-संघसहित

भगवान् चारिका याना बिज्यासे पौष (फुस्स) महिनाया पूर्णिमाकुन्हु
 राजगृहय् ध्यंकः बिज्यात । अन भगवान् लटिठवनुययान (यष्टिवन
 उद्यान-थौकन्हय् जेठियन) या सुप्रसिद्ध चैत्यया थासय् च्वना
 बिज्यात । थन हे मगघराज श्रेणिक बिम्बिसारं वसपोलयात नापलाः
 बिज्यात । कन्हय् कुन्हु भोजनलिपा बुद्धप्रमुख भिक्षु-संघयात बिम्बिसारं
 वेणुवन उद्यान अर्पण (दान) याःगु जुल । थुकिं लिपा भगवान् निला
 अप्पो राजगृहय् च्वना बिज्याःगु जुल अले शायद (सम्भवतः) थुबलय्
 हे वर्षावास न्हयः लिच्छवीपिंगु प्रार्थनाय् गुपिं महालि लिच्छवीं छ्वयाहःगु
 खः इपिं नापं भगवान् वैशालिइ बिज्यात । थुबलय् वैशालि नगरय्
 महामारिं (रोगादिभय) पीडित जुयाच्चंगु खः । भगवान् अन बिज्यानाः
 “रतन सुत्त” या उपदेश बिया बिज्यात गुकिं वैशालिवासीपिंगु रोगादि
 दुःख (भय-अन्तराय) तनावन । वैशालि ल्याहां बिज्यानाः भगवान्
 हानं राजगृहय् बिज्यात । वसपोल वेणुवनय् च्वनाबिज्यात तर तुरुन्त
 हे फागुन (फग्गुण) पूर्णिमाकुन्हु थः बौ व नाता कुटुम्ब (परिजन)
 पिंगु अनुकम्पाया नितिं थः मचाबलय्याम्ह पासा कालउदायी -
 गुम्हसित शुद्धोदनं कपिलवस्तु व्वनाहयेत छ्वयाहःगु खः उम्हसिया
 प्रार्थनाय् कपिलवस्तुया नितिं प्रस्थान यानाबिज्यात । जातकजट्ठकथाया
 निदानकथास राजगृहं कपिलवस्तुया दूरी ख्वीगु योजन घकाः क्यनातःगु
 दु । भगवानं निला बिकाः कपिलवस्तु ध्यंकेंगु बिचाः याना बिज्यागु
 खः । उकिं वसपोल बुलुहुं जक बिज्याःगु जुल । भगवानया नापं अगं-
 मगघ जनपदया अनेक निवासीपिं नं दुगु खः । निश्चित समयय्
 भगवान् कपिलवस्तुइ ध्यंकः बिज्यात गन वसपोलयात च्वनेत

निम्नोद्धारामया व्यवस्था यानातःगु खः । मज्झिमनिकायया अट्टकथानुसार
 भगवान् बुद्धं कपिलवस्तुइ गमन यानाबिज्यागु थुगु न्हापांगु अवसरय्
 हे वसपोलया चःमा महाप्रजापति गौतमीं थःगु हे ल्हाःतं का तुलाः,
 फ्यनाः, थानाः वस्त्र तयार यानाः भगवान्यात दान यायेगु इच्छा याःगु
 खः गुकिया वर्णन मज्झिमनिकायया “दक्खिणाविभंगं सुत्तं” स दु ।
 नन्द व राहुलया प्रव्रज्या थुबलय् हे जूगु खः । थुकिं छुं समय लिपा हे
 भगवान् कपिलवस्तुं ल्याहाँ बिज्यागु खः । वसपोल मल्लपिनिगु देशय्
 चारिका यानाबिज्यासे अनूपियाया आम्रवनय् ध्यंकः बिज्यात गन
 भदिय, अनुरुद्ध, भूगु, किम्बिल, आनन्द, देवदत्त व उपालिया प्रव्रज्या
 जूगु खः । थनं न्हयःने बिज्यानाः भगवान् राजगृहय् ल्याहाँ बिज्यात
 गनया सीतवन-गुग्गु श्मसान खः अन बिज्यानाः उगु थासय् भगवानं
 थःगु निगूगु वर्षावास च्वनाबिज्याःगु जुल ।

गुग्गु समय भगवान् राजगृहय् बिज्यानाच्चंगु खः उगु समय हे
 श्रावस्तिया श्रेष्ठी सुदत्त (अनाथपिण्डिक)-गुग्गु राजगृहय् थःगु छुं
 ज्याय् वःगुं खः वं भगवानयात नापलात । अले वसपोलयाके प्रार्थना
 यात कि मेगु वर्षावास कृपातसें श्रावस्तिइ याना बिज्याहुं । भगवानं
 वयागु प्रार्थना स्वीकार यानाबिज्यात । अले राजगृहं बिज्यानाः न्हापां
 वैशालिइ ध्यंकः बिज्यात गनया महावनकूटागारशालाय् वसपोलं विहार
 यानाबिज्यात अनं हानं चारिका यानाबिज्यासे श्रावस्तिइ ध्यंकः
 बिज्यात । थन अनाथपिण्डिकं ५४ गू कोटी धन खर्च यानाः
 जेतवनाराम (जेतवन महाविहार) दयेकाः आगत-अनागत चातुर्दिश
 भिक्षु-संघयात अर्पण याःगु जुल । गुलिं विद्वान्पिंगु धारणा (मत) दु

किं धुगु हे समयय् विशाखा मृगारमातां 'पूर्वाराम' नांया विहार दयेकाः
 बुद्ध प्रमुख भिक्षु-संघयात दान व्यूगु खः तर ध्व घटना यक्को लिपा
 जूगु खने दु, सम्भवतः बुद्धया नीनिगूगु वर्षावासया इलय्या खः ।
 थुबलय् नं वसपोल श्रावस्तिइ हे च्वनाबिज्याःगु खः । अंगुत्तरनिकाय
 व बुद्धवंशया अट्ठकथानुसार भगवान् वर्षावास न्त्यः राजगृहय् ल्याहाँ
 बिज्याःगु खः गन वसपोलं बोधिज्ञान लायेधुंकाःया निगूगु वर्षावासथें
 स्वंगूगु वर्षावास नं (राजगृह) अन बितय् याना बिज्यात ।

भगवान् थःगु प्यंगूगु वर्षावास राजगृहया कलन्दक निवापय्
 च्वनाबिज्यात । थन हे वसपोलं राजगृहया छम्ह श्रेष्ठिपुत्र गुम्हसिगु
 नां उगसेन (उग्रसेन) खः अले गुम्हसिनं खिपतय् च्वनाः, प्याखं हुया
 जुइम्ह छम्ह नटिनी (नर्टकी) नापं मतिना यानाः थम्हं नं वहे ज्या
 यानाजूम्ह खः उम्हसित बुद्धधर्मय् दीक्षित याःगु जुल ।

बोधिज्ञान लायेधुंकाःया न्यागूगु दैय् भगवान् बुद्धया बौ
 शुद्धोदनया परिनिर्वाण जुल । अबले हे शाक्यं व कोलियपिनि बिचय्
 रोहिणी खुसिया लःया खँय् ल्वापु जूगु खः । भगवान् धुगु इलय्
 बैशालिया महावनकूटागारशालाय् बिज्याना च्वंगु खः । वसपोल अनं
 कपिलवस्तु बिज्यात, अले अनया निग्रोधारामय् च्वनाबिज्यात । ध्व
 भगवान् यानाबिज्याःगु कपिलवस्तुया निकोगू यात्रा खः । थुबलय् हे
 महाप्रजापति गौतमीं भगवान्याके प्रार्थना याःगु खः कि वसपोलयात
 भिक्षुणी जुइगु अनुमति बियाबिज्याहुं । भगवान् वयागु प्रार्थना स्वीकार
 यानाबिमज्याः । वसपोल बैशालिइ ल्याहाँ बिज्यात गन वसपोलं
 न्यागूगु वर्षावास च्वनाबिज्यात । थन हे हानं प्रजापति गौतमी वया

आनन्द भन्तेया ग्वाहालिं भगवान्याके भिक्षुणी जुइगु अनुमति कयाबिज्यात अले 'भिक्षुणी-संघ'या आरम्भ जुल ।

खुगूगु वर्षावास भगवानं मंकुल पर्वतय् बितय् यानाबिज्यात गुगु सम्भवतः सूनापरान्त (थौकन्हय् ठाणा व सूरतया आसपासया प्रदेश) जनपदया मंकुलकाराम हे खः । ध्व नं सम्भव दु कि मंकुल पर्वत विहारप्रदेशया हजारीबाग जिल्लाया थौकन्हय्या कलुहा पहाड जुइफु । मंकुलकारामय् भगवान् पूर्ण स्थविरया प्रार्थनाय् बिज्याःगु खः तर वर्षावासया सिर्फ न्हयन्हुजक वसपोल अन च्वनाबिज्यात । थन पूर्ण स्थविरया गृहस्थ शिष्यपिसं भगवान्या नितिं छगू गन्धकुटी व चन्दनशाला दयेका ब्यूगु खः ।

भगवान् मंकुलकारामय् बिज्यानाकथं लँकथं लाःगु सच्चबन्ध नांया पर्वतय् नं च्वना बिज्याःगु दु, अले अनं ल्याहाँ बिज्यानाकथं वसपोल नर्मदा (नम्मदा) खुसिया तटय् नं च्वनाबिज्याःगु दु । बुद्धत्व-प्राप्तिं लिपाया खुगूगु दैय् हे वसपोलं श्रावस्तिइ ऋद्धिप्रातिहार्य वयनाबिज्याःगु खः ।

न्हय्गूगु वर्षावास भगवानं त्राय्तिश देवतापिनि पाण्डुकमल-शिला धैगु थासय यानाबिज्याःगु खः अले आश्विन पूर्णिमाकुन्हु संकाश्य (थौकन्हय् सकिस्सा-बसन्तपुर, जिल्ला फरुखावाद, उत्तरप्रदेश) धैगु थासय् क्वाहाँ बिज्याःगु खः । थनं भगवान् श्रावस्तिइ बिज्यात । अन वसपोल अनाथपिण्डकया जेतवनारामय् च्वनाबिज्यात । श्रावस्तिया चिञ्चामाणविकां शायद थुबलय् हे थःगु निन्दित (बुद्धयात ल्यवः भाःप्यूवःगु) काण्ड याःगु खः ।

च्यागुगु बर्षावास भगवानं भर्गीपिंगु देस सुसुमारगिरि (चुनार)
या लिक्क भेसकलावन मृगदावनय् बितय् यानाबिज्यात गन वसपोल
बैशालिं बिज्या:गु खः । आदर्श वृद्ध दम्पति नकुलपिता व नकुलमाता-
गुपिं सुसुमारगिरिया हे निवासीपिं खः थन भगवानयात नापला:व:गु
खः । छगू अत्यन्त आश्चर्यजनकगु व्यवहार थुपिं निम्हतिपूसिनं अबले
क्यंगु खः । इमिसं भगवानयात खनेसाथं हे वसपोलयात घयपुना: धा:गु
खः -

“ध्व जिमि काय् खः !”

अले हानं वात्सल्य प्रेमं अभिभूत जुया: भगवान्या चरणय्
क्वच्छुना: छ्वछ्वं घाल -

“बाबु । छं जिमित थुलिमछिं तक तोता: गन वनाचवना ?”

बुद्ध इमिगु थुगु व्यवहारयात ध्यान बियामच्चं बरू इमित
मा:गु उपदेश बियाबिज्यात । भगवान् सुसुमारगिरिइ चवनाबिज्या:गु
इजोछि नकुल -पिता-नकुलमातापिसं वसपोलयात त:कोमछिं भोजनया
नितिं निमन्त्रित या:गु दु अले इमिसं भगवान्यात धा:गु दु कि इमि
थ:गु जीवनय् छम्हसियां मेम्हसिया प्रतिं गबले हे तं पिकया: व्यवहार
मयाना । अले इमिगु इच्छा खः कि थुकथं हे इमि परस्पर प्रेमपूर्वक
लिपाया जन्मय् नं जुइ दयेमा । भगवानं इपिं निम्ह उपासकोपासिकायात
विश्वासीपिमध्यय् श्रेष्ठपिं (एतदग्ग) घयाबिज्यागु खः ।

गुगुगु बर्षावास भगवान् बुद्धं कोशाम्बिइ बितय् यानाबिज्यात ।
ध्वहे दँय् वसपोल कुरु देशय नं चारिकाया नितिं बिज्या:गु खः नाप
ध्वया 'कम्मासदम्म' नांया प्रसिद्ध निगमय् मागन्दिय ब्राम्हणपाखें

थःम्हयाय् मागन्दियायात वसपोलयात लःल्हायेगु प्रस्ताव तःगु खः
गुम्हसित भगवानं तिरस्कार यासें अस्वीकार याना बिज्याःगु खः ।

बोधिज्ञान लायेधुंकाःया भिंङ्गू दँय् कौशाम्बिया भिक्षु-संघय्
छगू ल्वापु जुल । छम्ह भिक्षुयात उत्क्षेपणया दण्ड व्यूगु खः । थुकिया
हे उचित-अनुचित (वैध-अवैध) या खँय् ध्व ल्वापु जूगु खः गुकियात
शान्त (शमन) यायेगु प्रयत्न भगवानं याना बिज्याःगु खः तर सफल
मजू । थुकिं मंमदयाः भगवान याकःचा च्वनाबिज्यायेगु इच्छा याना
बिज्यासे कौशाम्बिया धोषितारामं, गन व ल्वापु जुया च्वंगु खः पिहाँ
बिज्यानाः क्रमशः बालकलोनकार ग्राम व पाचीनवंश(मिग)दायस चारि
का यानाबिज्यासे पारिलेय्यक बनय् थ्यंकः बिज्यात गनया रक्षितवनखण्डय्
वसपोलं भिंङ्गू वर्षावास च्वनाबिज्यात । बालकलोनकार ग्राम कोशाम्बि
लिक्कया छगू गां खः । उकिं भचा तापाक पाचीनवंशदाय खः गुकियात
चेदि राष्ट्रय् लाःगु धयातःगु दु । पारिलेय्यक वन व थुकिया रक्षित
वनखण्ड नं शायद चेदि राष्ट्रय् हे जुइमाः । पारिलेय्यक वनया रक्षित
वनखण्डय् वर्षावास च्वनाबिज्याये धुंकाः भगवान श्रावस्तिइ
बिज्यात ।

भिंछंगू वर्षावास भगवानं मगधदेशया नाला नांया ब्राम्हणग्रामय्
च्वनाबिज्यात गुगु बोधिवृक्ष लिक्कयागु छगू गां खः । नालाय् भिंछंगू
वर्षावास यानाबिज्याःगु ईया आसपासय् हे भगवानं दक्षिणागिरि जनपदया
एकनाला ब्राम्हणग्रामय् विहार यानाबिज्याःगु खः अले उगु समयय् हे
सुत्तनिपातया 'कसि-भारद्वाज-सुत्त' स वर्णन जूकथं कसिभारद्वाजनापं
वसपोलया संलाप (खँल्हाबंल्हा) जूगु खः । एकनाला ग्रामयात नाला

नाया ग्रामनापं अलग्ग सम्भय् जुइगु एकदम ठीक जुइ छायाघाःसा एकनाला ग्राम मगघया दक्षिणागिरि जनपदय् लाःगु दु, गुगु राजगृहया दक्षिणय् लाःगु खः, जब कि नाला नाया ग्राम बोधिवृक्षया लिक्कगु गनं छथाय् खः ।

भिनिगूगु वर्षावास भगवानं वेरंजाय् बितय् यानाबिज्यात । ध्व थाय् मथुरा व सोरेय्य (सोरो) या बिचय् लाः । उकिं ध्व थाय् सम्भवतः सूर-सेन वा दक्षिण पंचाल जनपदय् लायेमाः । अंगुत्तर निकायया अनुसार भगवान वेरंजाय् श्रावस्तिं बिज्याःगु खः अले वेरंजाय् वर्षावास यानाबिज्यायेधुंकाः 'समंतपासादिका'या अनुसार क्रमशः सोरेय्य (सोरो), संकस्स (सकिस्सा-बसन्तपुर) व कण्णकुज्ज (कन्नौज) धैगु थाय् जुनाः बिज्यासे पयाग पतिट्ठान (प्रयाग प्रतिष्ठान-प्रयागया गंगा-यमुनाया संगम) ध्यंकाः बिज्याःगु खः अन वसपोलं गंग्ग पार यानाबिज्यात । धनं न्त्यःने बिज्यानाः भगवान् वाराणसिइ ध्यंकाः बिज्यात । अन छु दिं च्वनाबिज्याये धुंकाः वसपोल वैशालिया महावन कूटागारशालाय् बिज्यात । चुल्लसुक जातकय् धयातःगु दु कि भगवान् वेरंजाय् च्वनाबिज्यासे क्रमशः चारिका यायां श्रावस्तिइ ध्यंकाः बिज्याःगु खः । उकिं भगवान् च्वय्या ल्लंपुं वैशालिइ बिज्याये धुंकाः तिनि श्रावस्तिइ बिज्याःगु खः धकाः धुकथं बिचाःयायेगु धन ठीक जुइ । भगवान् जब वेरंजाय् वर्षावास यानाबिज्यानाच्चंगु खः अबलय् अन तःधंगु दुर्भिक्ष जुयाच्चंगु खः । उत्तरापथया न्यासःम्ह सलया सौदागर (व्यापारी), गुम्ह अन बाय् च्वनाच्चंगु खः छपासः छपासः छ्व बिक्षुपितं बिइगु याना च्वंगु खः गुकियात उगलय् ल्हुया बिक्षुपिसं

नयाच्वंगु खः । उकिं हे छम्हु भगवानयात बिइगु यानाच्वंगु खः। वेरंजाय् दुर्भिक्षया कारण थुकथं भगवानं स्वलातकं छ्वया नसा जक नये माला वंगु खः । गुम्ह वेरंज वा वेरंजक नांया ब्राम्हणं भगवान्यात वेरंजाय् वर्षावासया नितिं निमन्त्रणा याःम्ह खः वं थः सम्पन्न जुयां नं लापर वाही (लोमंकेगु) यात, तर तथागतं अथे नं वयाप्रति अनुकम्पा तयाबिज्यासे वर्षावास व्वचायेधुंकाः वैत थः मेथाय् चारिकाया नितिं वनेत्येनागु खबर थ्यंकेबिल । अले अन्तिमदिंकुन्हु वयाथाय् भोजन नं यानाबिज्यात । अंगुत्तरनिकायया वर्णनानुसार भगवान् अनं मथुराय् बिज्याःगु खः । अन वसपोलं उपदेश नं बियाबिज्याःगु खः । थुगु हे निकाययां 'वेरंजक-ब्राम्हण सुत्त'य् भीसं भगवानयात मथुरा व वेरंजाय् बिचय् बिज्याना च्वंगु खना, उकिं थ्व निश्चय खः कि बोधिज्ञान लायेधुंकाःया भिनिदैय् हे भगवान् बुद्धं मथुराया यात्रा (चारिका) याना बिज्याःगु खः नापं अनं लिपा ल्याहाँ बिज्यानाः वसपोल वेरंजाय् हे बिज्यात । थनं हे वसपोलं श्रावस्तिइ तक न्हापाया अनुरूपं हे यात्रा याना बिज्यात ।

बुद्धत्व-प्राप्तिं लिपाया भिस्वंगुगु वर्षावास भगवानं चेदि राष्ट्रया चालिय पर्वतय् यानाबिज्यात गुगु वहे राष्ट्रया प्राचीनवंशदाय खः अले गुकिया लिक जन्तुगाम व किमिकाला खुसि दुगु खः । थुगु समयय् आयुष्मान् मेधिय भगवान् बुद्धया सेवाय् च्वनाच्वंगु खः ।

भिप्यंगुगु वर्षावास भगवानं श्रावस्तिइ बितय् यानाबिज्यात । थुगु समयय् राहुलया उमेर नीदं दये धुकूगु खः । विनयपिटकया नियमअनुसार वयागु उपसम्पदा थुगु समयय् हे जूगु खः ।

भगवानया भिन्त्यागूगु वर्षावास कपिलवस्तुइ जूगु खः । थुगु समय वसपोलया ससःअबु सुप्रबुद्धं भगवान्यात घोर तिरस्कार याःगु खः । सुप्रबुद्धं मतिइतःगु खः कि गृहस्थ जीवन त्याग यानाः गौतमं वया म्हयाय् भद्राकात्यायनी (राहुलमाता-यशोधरा) यात अन्याय याःगु दु । उकिं व भगवान् बुद्ध खनाः तं पिकया च्वंम्ह खः । अय्लाः त्वनाबयाः व कपिलवस्तुया लैय् च्वनाच्वन । अले भगवान्यात न्ह्यःने वंके मबिल । भगवान् विवश जुसे ल्याहाँ बिज्यात । उगु हे दैय् सुप्रबुद्ध मदुगु खः ।

भिन्खुगूगु वर्षावास भगवानं पंचाल देशया आलवी धैगु नगर (थौकन्हय् अर्वल, जिल्ला कानपुरया नवल वा नेवल)य् यानाबिज्याःगु खः गन छन्हु चान्हय् वसपोल आलवक यक्षया निवासस्थानय् व लिपा मुख्ययानाः अगालव चैत्यय् च्वनाबिज्याःगु खः । हस्तक आलवक नापं भगवान्या संवाद, गुगु सुत्तनिपातया 'आलवक-सुत्त'य् दुगु खः थुबलय् हे आलवी जूगु खः । विनयपिटकपाखे भीसं सिद्धके फु कि भगवान् श्रावस्तिं काशी जनपदया निगम किटागिरिस बिज्याःगु खः अनं हानं क्रमशः चारिका यानाबिज्यासे आलवी नगरय् ध्यंकः बिज्याःगु खः । आलवीस वर्षावास च्वनाबिज्याये धुंकाः भगवान् राजगृहय् बिज्यात ।

बोधिज्ञान लायेधुंकाःया भिन्हयदैय् भगवान् बुद्धयात हानं श्रावस्तिइ ल्याहाँ बिज्याःगु सीका । थनं हे वसपोल छम्ह गरिब व दिक्क जुयाच्वंम्ह किसानयाप्रति अनुकम्पा तयेया नितिं निक्वःगु पटक आलविइ बिज्यात । भगवान् आलविइ ध्यंकः बिज्यानाः निश्चित

समयय् भोजन यानाबिज्यात तर भोजनं लिपा वसपोलं अबलय् तक उपदेश बियाबिमज्याः गबलय् तक व किसान अन ध्यंक मवः । खं ध्व खः कि उम्ह किसानया बैल (दोहं) उकुन्हु तंगु खः, वयात मात्तुमालाचवनेमाःगुलिं व इतिमिति कनाच्वंगु खः अले बहनी तकं छुं मनःनिगु खः । नयेपित्याकाः हे व किसान भगवानया दर्शन यायेया नितिं सन्धया इलय् ध्यंकः वल । भगवानं दक्कय् न्हापां वयात भोजन याकेबिल अले जब वया मन (पित्याःगु) शान्त जुल भगवानं प्यंगू आर्यसत्यया उपदेश बिया बिज्यात गुगु उपदेश न्यनाः किसानयात सत्यया साक्षात्कार (अन्तर्दृष्टि) प्राप्त जुल । भगवान् थुकिं लिपा राजगृहय् ल्याहाँ बिज्यात गन वसपोलं भिन्हयगुगु वर्षावास च्वनाबिज्यात ।

भिंच्यागुगु वर्षावास नं भगवानं थःगु भिंस्वंगुगु वर्षावासथें चालिय पर्वतय् हे च्वनाबिज्यात । धनं हे हानं छक्कः भगवान् आलविइ बिज्यात । थुगु पटकय् वसपोल छम्ह गरिब थाज्या थाइम्हसिया म्हयाय्मचाया प्रति अनुकम्पा तयाः अन बिज्याःगु खः । लिपा व म्हचाय्मचा फ्यलु कुतुं वया उकिया च्वकां लानाः मदुगु खः । अले भगवान् वया बौयात, गुम्हसिगु जीविकाया नितिं व म्हयाय्मचां ग्वाहाली यानाच्वंगु खः सान्त्वना बियाबिज्यात । अंगुत्तर निकायया 'आलवक-सुत्त'य् भीसं भगवान्यात अन्तराष्टक (माघया अन्तया प्यन्हु व फागुन सुरुया प्यन्हु) स आलविया लिक्क सिंसपावनय् विहार याना बिज्याःगु खना । सम्भवतः ध्व थुगु हे दँया व थुकिं दच्छि न्हयःया घटना जुइफु । भिंंगुगु वर्षावास नं भगवानं चालिय पर्वतय्

हे बितय् यानाबिज्यात ।

बोधिज्ञान लायेधुंकाःयाः नीगूगु वर्षावास भगवानं राजगृहय् यानाबिज्यात । थुगु हे दैय् जब भगवान् राजगृहं श्रावस्तिइपाखे बिज्यानाच्वंगु खः लंय् वसपोलं ग्यानापुमह दाखुं अंगुलिमाल नापलात गुम्हसित वसपोलं दमन यानाबिज्यात । बोधिज्ञान लायेधुंकाःया नीदैय् हे आनन्दयात भगवान्या स्थायी उपस्थापक (सेवक) दयेका बिज्याःगु खः । थुबलय् तक अनेक भिक्षुपिं बेलाय् बेलाय् भगवान्या सेवा (परि चर्या) यानाच्वंगु खः । मेघिय भिक्षुया उल्लेख च्वय् हे जुइ धुंक्गु जुल । स्वागत (सागत), राध व नागसमाल भिक्षुपिसं छुं छुं समयतक भगवान्या सेवा याःगु खः । थुपिं मध्यय् गुलिं भिक्षुपिसं शास्ता (तथागत) यात वास्ता मतःगु नं जुयाच्वन । उकिं हे थुगु समयय् भगवान्या प्रति परम अनुरक्तम्ह शिष्य आनन्दयात वसपोलया स्थायी उपस्थापक नियुक्त याःगु जुल । थुबलय्निसें कयाः भगवान्या परि निर्वाण अर्थात् करिब नीन्यादं स्वयाः अप्वः ईतक आनन्दं किचः समान जुयाः भगवान्यात गबले हे मत्वःतुसे अति हे तन्मयता व आत्मीयतां वसपोलया सेवा याःगु जुल ।

नीछगूगु वर्षावासनिसें कयाः पीन्यागूगु वर्षावासतक अर्थात् पूरा नीन्यागू वर्षावास भगवानं श्रावस्तिइ बितय् यानाबिज्यात । ध्व पूरा नीन्यादैय् भगवानं थःगु प्रमुख निवास स्थान श्रावस्तिइ यानाबिज्याःगु खः तर बिचय्-बिचय् वसपोल तातापाक चारिकाया नितिं नं बिज्याः अले केवल वर्षाया इलय् श्रावस्तिइ ल्याहाँ बिज्याइगु खः । संयुक्त निकायया 'थपति-सुत्त' य् स्पष्टं घयातःगु दु कि वर्षावास धुंकाः

भगवान् अप्वः यानाः (अक्सर) श्रावस्तिं मल्लतयगु, वज्जीतयगु, काशीतयगु व मगधयापिनिगु देसय् बिज्याइगु खः अले अनं श्रावस्तिइ ल्याहां बिज्याइगु खः । सुत्तनिपातया अट्ठकथा (परमत्थजोतिका) या धापूकथं श्रावस्तिइ च्वनाबिज्याइबलय् यदि भगवान् न्हिनय् मृगार माता (विशाखा) या प्रासाद (मिगारमातु पासाद) पूर्वाराम(पुब्बाराम)य् च्वनाबिज्याःसा चान्हय् अनाथपिण्डकया जेतवनारामय्, हानं यदि चान्हय् मृगारमाताया प्रासाद पूर्वारामय् च्वनाबिज्याःसा न्हिनय् अनाथपिण्डकया जेतवनारामय् च्वनाबिज्याइगु । श्रावस्तिइ नीन्यादंतक वर्षावास यानाबिज्यासे भगवानं गुगु प्यंगू दिशाय् फैलय् जुयाच्चंगु अनेक स्थानय् अनेक समय यानाबिज्यागु यात्रा (चारिका) खः उकियात राज्य, जनपद आदिया दृष्टिं थुकथं वर्गीकरण यायेफु -

मगध राज्यस -

१) अन्धकविन्द (ग्राम)	२) अम्बलट्ठिका
३) अम्बसण्ड	४) एकनाला
५) कलन्दक निवाप	६) खाणुमत ब्राम्हण-ग्राम
७) जीवक आम्रवन	८) तपोदाराम
९) दबिखणागिरी	१०) नालन्दा
११) पंचशाल	१२) मणिमालक चेतिय
१३) मातुला	१४) मोरनिवाप परिव्राजकाराम
१५) लट्ठिवन	१६) सीतवन
१७) सूकरखता	

कोसल राज्यस -

१) इच्छानगल ब्राम्हण-ग्राम	२) उक्कट्ठा
३) उगनगर	४) उज्जुञ्जा
५) ओपसाद	६) चण्डलकप्प
७) दण्डकप्प	८) नगरक
९) नगरविन्द	१०) नलकपान
११) पकंधा	१२) मनसाकट
१३) रम्मकाराम	१४) बेनागपुर
१५) सललागारक	१६) साकेत
१७) सालवत्तिका	१८) साला
१९) सेतव्या	२०) वेलुद्वार

वज्जी जनपदस -

१) बैशालि	२) अम्बपाली वन (वैशालिया लिक्क)
३) उक्काघेल (गंगा खुसिया किनारा)	४) कोटिग्राम
५) गोसिंग सालवन	६) चेतियगिरि
७) नादिका	८) पाटिकाराम(बैशालि)
९) बेलुव ग्राम	१०) हत्थियग्राम
११) तिन्दुकखाणु(परिव्राजकाराम)	

वस (वत्स) राज्यस -

- १) कौशाम्बि

पंचास देसस -

- १) अग्गालव चेतिय (आलवि नगरय)
- २) सिंसपावन (आलविस) ३) किम्बिला

चेदि-राष्ट्रस -

- १) भद्दवती

अंब-जनपवस -

- १) अस्सपुर २) चम्पा
- ३) भद्दिदय

अंबुत्तरापस -

- १) आपण

सुम्ह (सुम्भ) जनपवस -

- १) सेदक, सेतक या देसक २) कंजगल

कुरु-राष्ट्रस -

- १) कम्मासदम्म २) थुल्लकोट्ठित

सूरसेन वा पंचास जनपवस -

- १) वेरंजा

विदेह राष्ट्र -

- १) मिथिला
- २) विदेह (छु) विशेष थाय्या उल्लेख यानातःगु महु)

काशी जनपद -

- १) कीटागिरि

शाक्य-जनपद -

- १) उलुम्प
- २) खीमदुस्स
- ३) चातुम
- ४) देवदह
- ५) मेदलुम्प वा मेदतलुम्प
- ६) वेघञ्जा
- ७) सक्कर
- ८) सामगाम
- ९) सिलावती

कोसिय-जनपद -

- १) उत्तर (कस्वा)
- २) कक्करपत्त
- ३) कुण्डघान-वन
- ४) सज्जनेल
- ५) हलिद्ववसन

मन्स-राष्ट्र -

- १) उरुवेलकम्प
- २) भोगनगर

कालामपिनिगु प्रदेशस -

१) केसपुत्त निगम

चव्य न्ह्यथनागु सूचिच्च चय्निगु (८२) थाय्या जुल । थुकिया अलावा स्वंगू थाय् थुजाःगु दु गुकियात राज्य वा जनपदया रूप्य वर्गीकरण याये फया च्वंगु मदु अले निगू थाय् थुजाःगु दु, गुकिया विषय्य भीसं पूर्ण रूपं निश्चय यानाः धायेमफु कि गुगु प्रदेश (लाःगु) खः । गुगु थाय्यात भीसं राज्य व जनपदया अन्तर्गत्य तय् मफुगु खः उकी अनोतत्त (अनवतप्त) दह, हिमवन्त प्रदेश व उत्तरकुरु खः । अनोतत्त वा अनोतप्त दहयात अक्सर मानसरोवर भील (ताल) नापं मिलय् याना तःगु दु अले हिमवन्त प्रदेश ला हिमालय हे जुल । उत्तर कुरुया तात्पर्य उत्तरकुरुद्वीपलिसे जुल गुमु जम्बुद्वीपया उत्तरय हिमालयया पारि खः । गुगु निगू थाय्यात भीसं निश्चित रूपं गुगुं विशेष जनपद वा राज्यय् क्यने मफया च्वंगु खः व खः उत्तरका व तोदेय्य । उत्तरका कस्बा थुलुतयगु (गुकियात पाठ-भेदया कारणं बुमु व खुलु नं धायेगु याः) प्रदेशय् खः तर ध्व थुलु, बुमु वा खुलु धैपिं सु खः थुकियात आः थथे ठीक कथं निर्णय याये फूगु मदुनि । सम्भवतः मज्झिम देसय् भीसं थुलु जनपदयात तयेफु छायाधाःसा ध्व छगू सुविदित जनपद खः गन भगवान् सुनक्षत्र लिच्छवीपुत्रनापं छक्वः बिज्यागुः दु । तोदेय्य छगू गां खः गुकिया सम्बन्धय् केवल थुलि हे जक धायेफु कि व श्रावस्ति व वाराणसिया बिचय् लाः । भगवान् बुद्ध थन आनन्दयात नापं व्वनाः छक्वः बिज्याःगु दु । भगवान् बुद्धया जीवनकालय् काशी छगू स्वतन्त्र देस मजुसे कोशलया हे छगू अंग

खः, उकिं भीसं तोदेय्य गांयात् याउँक हे कोशल राज्य्य लाःगु
स्वीकार यायेफु ।

श्रावस्तिइ पीन्यागूगु वर्षावास यानाबिज्याये धुंकाः भगवान्
राजगृहय् बिज्यात । बोधिज्ञान लायेधुंकाः वसपोलया भौतिक
(पार्थिव) जीवनया थ्व पीखुगूगु व अन्तिम दँ खः गुकिया प्रमुख
घटनाया उल्लेख भीसं दीघनिकायया महापरिनिब्बाण-सुत्त,
महासुदस्सन-सुत्त व जनवसभ-सुत्तय् खंके फु । राजगृहया गृधकुट
पर्वतं भगवान् बैशालियाः नितिं प्रस्थान यानाबिज्यात गन जुनाः
वसपोल कुसिनारा (कुशीनगर) बिज्याःगु खः । थ्व वसपोलया अन्तिम
यात्रा खः । थनं प्रस्थान जुइन्हयः मगधराज अजातशत्रुया ब्राम्हणमन्त्री
वर्षकारं वसपोलयात नापलाः वःगु खः अले वं भगवान्यात घाःगु खः
कि राजा अजातशत्रुं वज्जीतयत् आक्रमण यायेत स्वयाच्चंगु दु,
गुकिया लिसलय् भगवानं तप्यंक वर्षकारयात छुं मघासें नापं च्वनाः
वसपोलयात पंखां गायेका च्वंमह आनन्दयात घयाबिज्यात कि गबलयत्तक
वज्जीतसें न्हयगु अपरिहानीय धर्मयात गुकिया उपदेश थःमहं
(वसपोलं) न्हापा छक्वः वज्जीतयत् बैशालिया सारन्दद चैत्यय् बियागु
खः पालन यानाच्वनी अबलयत्तक इमिगु सुनानं हानि याये फइमखु ।
उकिं लिपा भिक्षुपितं नं लायक कथंया न्हयगु अपरिहानीय धर्मया
उपदेश भगवानं राजगृहया उपस्थानशालाय् बियाबिज्यात अले हानं
भिक्षु-संघसहित अम्बलट्ठिकाया नितिं प्रस्थान याना बिज्यात गन
वसपोलं राजागारक (राजकीय भवन) धैगु थासय् निवास यानाबिज्यात ।
थन नं न्हयःने बिज्यानाः भगवान् नालन्दाय् बिज्यात अले अन

पावारिक-आम्रवन (पावारिकम्ब वन) य् ध्वनाबिज्यात) नालन्दां
 बिज्यानाः भगवान् पाटलिग्राम ध्यंकः बिज्यात गुगु गंगा नदीया
 दक्षिणी किनाराय् खः । पाटलिग्रामया आवसथागार (विश्रामगृह) य्
 वसपोलं अनया उपासकपितं सदाचारया उपदेश बिया बिज्यात ।
 अबलय् सुनीध व बर्षकार नांया अजातशुत्रया ब्राम्हणमन्त्रिपिसं
 वज्जीतयत् त्याकेया निति नगर दयेका च्चंगु खः (नगरं मापेन्ति वज्जीनं
 पटिवाहाय) । नगरया थुकथं प्रबन्ध याना च्चंगु खनाः भगवानं ध्व
 भविष्यवाणी यानाबिज्यात कि ध्व थाय् लिपा वनाः पाटलिपुत्र नां यां
 जम्बुद्विपया प्रसिद्धगु नगर जुद्ध । कन्हय् कुन्दु भगवानं उपिं निम्ह
 ब्राम्हण मन्त्रिपिंथाय् भोजन यानाबिज्यात । अले इपिं नापं अनेक
 नागरिकपिनिपाखें अनुगमित जुसे गंगा खुसि पार यानाबिज्यात । गुगु
 लुखां भगवान् पाटलिग्रामं पिहाँ बिज्याःगु खः उकिया नां “गौतमद्वार” व
 गुगु घाटं वसपोल गंगा खुसि पार याना बिज्याःगु खः उकिया नां
 “गौतमतीर्थ” वा “गौतमघाट” तःगु जुल । गंगा खुसि पार यानाः
 भगवान् वज्जीतयगु “कोटिग्राम” नांया गामय् ध्यंकः बिज्यात । अन
 वसपोलं भिक्षुपितं प्यंगू आर्यसत्यया उपदेश बियाबिज्यात । थुकिं
 न्हयःने बिज्यानाः भगवान् वज्जीजनपदया हे नादिक वा नादिका धैगु
 नगरय् ध्यंकः बिज्यात गनया “गिंजकावसथ” नांया आवासय् गुगु
 अप्पां वनातःगु खः अन ध्वनाबिज्यात । अनं बिज्यानाः भगवान्
 बैशालिद्ध ध्यंकः बिज्यात गन वसपोल अम्बपालि वनय् च्वना बिज्यात
 नापं अम्बपालिया आतिथ्य स्वीकार यानाबिज्यात । थुकिं लिपा
 भगवान् सतिकया बेलुवग्राम नांया ग्रामय् बिज्यात अले वसपोलं

भिक्षुपितं घयाविज्यात -

“भिक्षुपिं । छिपिं वैशालिया प्यखे-उखेथुखे वर्षावास च्वनेगु या । जि थन हे वेलुवगामय् वर्षावास च्वने” (एथ तुम्हे भिक्खवे समन्ता वेसालिं वस्सं उपेथ । अहं पन इधेव वेलुवगामके वस्सं उपगच्छामी’ ति ।)

तर, थुगु हे समयय् भगवान्यात तध्वःगु ल्वय् जुल । भगवानं थःगु संकल्प-बलं उकियात क्वत्यलाविज्यात, छायाघाःसा वसपोलं भिक्षु-संघपित जानकारी मबिसें महापरिनिर्वाण जुइगु मतिइ तथा विमज्याःगु जुयाध्वन । वर्षावास धुंकाः भगवान् छन्तु वैशालिइ भिक्षाटन याः विज्यात अले अन हे ध्यानया नितिं आनन्दनापं चापाल धैत्यस फेतुनाविज्यात । थन हे वसपोलं घयाविज्यात कि वसपोल स्वला लिपा महापरिनिर्वाण जुइगु जुइ । थुकिया अर्थ ध्वः खः कि थुकुन्तु माघ-पूर्णिमा जुयाध्वंगु खः अले प्रवारणा (वर्षावास क्वचागु-आश्विन पूर्णिमा) जूगु नं प्यला दये धुंकूगु खः । थुकिं लिपा भगवान् वैशालिया महावनकूटागारशालाय् विज्यात अले अन वैशालिया चाकःछि (आसपासय्) च्वनाविज्याःपिं सकल भिक्षुपितं सःताः वसपोलं इमित घयाविज्यात कि गुगु धर्मया उपदेश वसपोलं (थःम्ह) बियागु खः उकियात अप्रमादि (ज्ञानपूर्वक) जुया पालन याये फयेकि ताकि ध्व इमहचर्य (बुद्ध-धर्म) ताकालतक अप्वः मनूतय्त हित व सुखया नितिं ल्यनाध्वं । थुबलय् हे भगवानं भिक्षुपितं घयाविज्यात -

“जिगु आयु परिपक्व जुइधुंकल । जिगु जीवन भचा हे जक दुनि । जिं छिमित त्वःता वनेगु जुल, जिं थःगु गति (शरण) दयेके

धुन । (परिपक्वो वयो मयूहं परित्तं मम जीवितं । पहाय वो गमिस्सामि
कतं मे सरण मत्तनो) ।”

कन्हयकुन्हु वैशालिइ भिक्षाटन यानाबिज्याये धुंकाः भगवान्
फहिलाः (नागावलोकन याना) वैशालीपाखे स्वयाः आनन्दयात धया
बिज्यात-

“आनन्द ! ध्व तथागतया अन्तिम वैशालि दर्शन जुल ।”
(इदं पच्छिमकं आनन्द तथागतस्स वेसालिदस्सनं भविस्सति) ।

धुकिं लिपा भगवान् भण्डगामपाखे स्वयाबिज्यात । भण्डगाम
ध्यकंः बिज्यानाः भगवान् भिक्षुपितं शील, समाधि, प्रज्ञा व विमुक्तिसम्बन्धी
उपदेश बियाबिज्यात । अले हानं क्रमशः हत्थिगाम, अम्बगाम व
जम्बूगाम जुयाबिज्यासे भगवान् भोगनगर ध्यकंः बिज्यात गन वसपोल
आनन्द चेतियस च्वनाबिज्यात । अनलि भगवान् न्हयःने बिज्यासे
पावाय् ध्यकंः बिज्यात गन वसपोल चुन्दसुनारया आम्रवनय् च्वनाबिज्यात ।
अन वयाथाय् “सूकरमद्व” या भोजन यानाबिज्यात । धुबलय् हे
भगवान् तच्चकं मफुत । वसपोल उगु अवस्थां तुं कुसिनारापाखे
स्वयाबिज्यात । लंय् त्यानुयाः भगवान् छमा सिमाक्वय् फेतुनाबिज्यात ।
आनन्दं संघाटी प्यबः ध्याना वसपोलयात् लायेकाबिज्यात । भगवान्यात
तस्सकं लः त्वने पेचाःगु जुयाच्चन, लिक्कसं खुसिचा न्हयानाच्चंगु दुगु
खः । अनं हे लः कयाहयेत आनन्दयात धयाबिज्यात । आनन्द अन वन
तर खन कि नकतिनि - नकतिनि जक न्यासःगू गाडा अनं जुना वंगु
खः उकिं लः फोहर जुयाच्चन । भगवानं हानं धयाबिज्यासेलि आनन्द
अन बिज्यात, अबलय् तकया दुने लः सफा जुयाच्चन । तथागतं लः

त्वनाबिज्यात, अले उगु हे समयय् मल्लपुत्र पुक्कुस व्यापारी - गुम्ह
 कुशीनगरं पावापाब्बे न्यासःगू सामानं भरय् जूगु गाढा ज्वनाः
 वयाध्वंगु खः, वसपोलयात नापलात । वं भगवान्यात इंगुरवर्ण
 (कलेजी रंग) गु दोशाला छपू दान यात गुकिया छगू भाग
 भगवान् या हे आदेशानुसार वसपोलयात न्ययेकल अले मेगु भागं
 आनन्दयात । धुकिं न्हयःने बिज्यानाः भगवान् ककुत्था (कुकुत्था नापं
 ककुत्था नं धायेगु या) नां या खुसिस ध्यान गन मोल्हुयाः नापं लः नं
 त्वनाः (नहात्वा च पिवित्वा च) भगवानं उकियात पार यानाः छगू
 आस्रवनय् आराम यानाबिज्यात । दीघनिकायया अट्ठकथानुसार ध्व
 आस्रवन उगु ककुत्था खुसिया मेगु किनाराय् हे दुगु खः । (तस्सा येव
 नदिया तीरे अस्ववनति) । धुगु आस्रवनय् विश्राम यानाबिज्याःगु
 समयय् हे भगवानं आनन्दयात धयाबिज्यात कि चुन्द सुनारया ध्व
 अफशोच मजुहुमा कि वयाथाय् भोजन यानाः तथागत महापरिनिर्वाण
 जुयाबिज्यात । वयातला थःगु सौभाग्य धायेमाः कि वयाथाय् भोजन
 यानाः भगवान् अनुपाधिशेष निर्वाण धातुस प्रवेश जुयाबिज्यात गुगु
 वसपोलया ज्ञान-लाभया सम्मान हे मंगलमय घटना खः । धुगु आस्रवनं
 बिज्यानाः भगवानं हानं मेगू छगु खुसि पार यानाबिज्यात गुकिया नां
 हिरण्यवती खः । धुगु खुसि पार यानाः भगवान् कुसिनाराया लिक्क
 मल्लतयगु 'उपवत्तन' नांया शालवनय् ध्यकंः बिज्यात । दीघनिकायया
 अट्ठकथाया धापूअनुसार यक्वं हे असक्त जूगु कारणं भगवानं पावा
 व कुसिनाराया बिचय् नीन्यागू धासय् फेतुना आरामकया
 बिज्यायेमाल । (एतिस्मं अन्तरे पंचवीसतिया ठानेसु निसीदित्वा) ।

कुसिनाराया लिक्क लाःगु मल्लतयगु उपवत्तन शालवनय्
निमा शाल सिमाया बिचय् (क्वय्) आनन्दं भगवान्या नितिं उत्तरपाखे
फुस लाकाः लासा लायाबिल, गन भिक्षुपितं संस्कारया अनित्यताया
नापं अप्रमादपूर्वकं जीवनया उद्देश्य पूरा यायेगु उपदेश बियाबिज्यासे
इत्तं मब्भूगुकथया शाल-सिमाया स्वां व आकासं वा गाःगु दिव्य मन्दार
(मन्दारव) स्वां नं पूजित जुयाबिज्यासे, वैशाखपूर्णिमाया चाया अन्तिम
प्रहरय् तथागत महापरिनिर्वाण जुयाबिज्यात ।

नां	:-	एत्तसुन्दर शाक्य
बुदिं	:-	३ सिल्लाध्व १०८१ ने.सं.
थाय्	:-	थालाछे, ख्वप
बौं	:-	हेरामान शाक्य
मां	:-	सप्तमाया शाक्य

- गाय्हुय्ज्हासिया थीथी पिदंगु सफू -

- १) नेपालको इतिहासमा कलकित घटना १) भिक्षु धर्मालोक महास्था
३-७) बौद्धजगत्का स्मरणीय व्यक्तिहरु भाग १-५ ८) बाबासाहेव डा.आम्बेडक
९)अनगारिका धम्मवती १०) पियदस्सि पं. जवाहरलाल नेहरु ११) भिक्खु
-महापण्डित राहुल सांकृत्यायन, भदन्त आनन्द कौशल्यायन व भिक्षु जगद
काश्यपया जीवनी १२) भिक्षु ऊ. चन्द्रमणि महास्थविर १३) महान् उपन्यासव
प्रेमचन्द्र १४) जीवनयात्रामें दार्शनिक दृष्टियाँ - डा. भदन्त शान्तिया लेख-प्रस्
१५) मनु म्हसिकेगु गय् ?- भिक्षु अश्वघोष महास्थविरया लेख-संग्रह १६) बं
ऋषि महाप्रज्ञा १७) भिक्षु ऊ. कितिमा महास्थविर १८) बे बुद्धके चरणचि
पर चले थे - सन्तनिहालसिंहया लेख प्रस्तुत १९) भिक्षु विवेकानन्द महास्थविर
वसपोलया रचना-संग्रह २०) एक व्यक्तित्व-श्री भुवनलाल प्रधान २१) स्वतन्त्र
सेनानी-धर्मरत्न 'यमि' २२) भिक्षु निचिदात्सु फुजी २३) भिक्षु मेघंकर स्थविर
वसपोलया रचना-संग्रह २४) मानसिक शान्ति - प्रो. लालजीराम शुक्लया ते
सम्पादन २५) भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर २६) थेरवाद और महायान में भेद-रा
सांकृत्यायनया लेख-प्रस्तुत २७) प्रभात-स्तुति २८) भिक्षु सम्यकज्यो
महास्थविरया जीवनी २९) सिंहसेनापतिया छगू अध्याय - 'बुद्धया अनुया
३०) अगमहासद्धम्म ज्योतिकधज-भिक्षु अश्वघोष महास्थविर ३१) बोरोबु
महाचैत्य (लेख-संग्रह) ३२) उपासक रामकृष्ण बैद्य-छगू परिचय ३३) पले-मि
(स्वंगुब्बः) ३४) अतीतका गौरव - नालन्दा (लेख-संग्रह) ३५) युवा बं
पुचः,ख्वपया रजत स्मारिका - सम्पादन ३६) कविकेशरी-चित्तधर 'हृद
३७) बुद्धया चारिका (छिगु ल्हातिइ)